

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Mgr. Kateřiny Gajdošové
Han Feiova interpretační strategie při výkladu spisu Laozi
2013

Autorka se ve své práci zaměřila v první řadě na rozbor dvou kapitol z díla *Hanfeizi*, jmenovitě *Jie Lao* 解老 a *Yu Lao* 喻老, které jsou proslulé coby první komentář knih *Laozi* a kterému je tradičně vyčítáno, že myšlenky tzv. „Starého mistra“ (negativně) zkrsluje a využívá k podpoře totalitární legistické ideologie. Svůj rozbor, který je zaměřen spíše filozoficky než filologicky, doplňuje a své teze hájí i na základě materiálu z ostatních kapitol díla, jež jsou zpravidla hodnoceny jako taoistické. Velkou část bakalářské práce zaujímá představení obou textů, které vstupují do interakce, a pozornost je věnována otázce doby a způsobu jejich vzniku, zároveň zde najdeme i uvedení do problematiky myšlení doby Válčicích států s těžištěm v otázce vymezení tzv. taoismu a legismu a jejich vzájemného poměru. Autorka se dotýká i otázky myšlenkového proudu označovaného jako Huang-Lao, byť víceméně letmo. I přes značný rozsah těchto kapitol je možno je považovat za ústrojně, neboť tyto aspekty významnou měrou ovlivňují chápání vlastního textu i vztahu obou diskurzů, laoziovského i hanfeiovského.

Předkládaná bakalářská práce je vypracována vysoce nadstandardním způsobem. Autorka si klade relevantní otázky, přesně je formuluje a argumentace probíhá stále v úzkém sepětí s nimi. Hloubka záběru a schopnosti kritického posouzení sekundární literatury i práce s primárními prameny dalece přesahují průměrou bakalářskou práci a přesné a kultivované myšlení, které se navíc projevuje i v jazyce práce. Lze ocenit dovednost, s níž autorka čte prameny v klasické čínštině, a to přitom v nezanedbatelných objemech.

Autorka polemizuje s tradičním výkladem, který se pozastavuje nad křížením filozofických směrů chápaných jako v podstatě dva protipóly, a snaží se myslím úspěšně ukázat i na tomto případu, že dnešní (západní) kritika anachronického dělení předcísarského myšlení na jednotlivé směry je jediné oprávněná. Navrhuje *Laozi* a „taoizovaného“ *Hanfeizi* číst jako dvě polohy (v zásadě ontologickou vs. pragmatickou) téhož širšího hlavního proudu myšlení doby Válčicích států. Způsob, jímž autor příslušných kapitol knihy *Hanfeizi* manipuluje s *Laoziem*, popisuje, zhruba řečeno, jako překlápění diskurzu z ontologické roviny do roviny pragmatické. Zároveň poukazuje na rozpory a pnutí, které to působí v Han Feiově myšlenkovém systému, je-li tedy možno o něčem takovém vůbec mluvit (zde záleží, jak chápeme vnitřní konzistenci staročínských děl obecně a *Hanfeizi* konkrétně). Náležitě je zdůrazňována nová, pragmatizovaná role pojmu *li* 理, ‚struktura (světa), řád (věcí)‘, skrze nějž lze podle Han Feie lépe uchopit proměnlivé a unikavé *tao* a díky tomuto uchopení a porozumění ideálním způsobem politicky uspořádat stát tak, aby jeho struktura a struktura politických procesů pokud možno odpovídaly přirozenému řádu věcí (sem patří i otázka „přirozené“ přirozenosti člověka, která ovšem v těchto pasážích nehraje významnější roli). To vše jsou důležité, dobře doložené a precizně formulované postřehy.

Pokud jde o dílčí nedostatky a případná témata k diskuzi, je možno zmínit následující:

- stálo by za to zvážit, zda ještě více nerozpracovat pasáže věnované tzv. směru Huang-Lao, a to i s ohledem na omezený rozsah bakalářské práce, zdá-li se, že zde může ležet klíč k chápání vztahu *Laozi* a *Hanfeizi* a jejich postavení v myšlení doby Válčicích států

- stálo by za to rovněž více rozpracovat otázku představy *wuwei* 無為, která je bezesporu jedním z hlavních prvků jak *Laozi*, tak *Hanfeizi*, ale která zároveň představuje i jeden z hůře uchopitelných pojmů staročínského myšlení vůbec – není vyloučeno, že ohledání rozkolísané a nesnadno vymežitelné sémantiky pojmu (viz též níže) a dalších okolností by poukázalo na inherentní rozporuplnost takové představy, tedy nikoli jen v *Hanfeizi*, čímž by se poměr mezi *Laozi* a *Hanfeizi* opět jevil v poněkud jiném světle
- vzhledem k tomu, že autorka pracuje i s archeologicky získanými verzemi textu *Laozi*, nebylo by od věci aspoň rámcově zhodnotit, nakolik jejich variantnost ovlivňuje čtení konkrétních pasáží *Laozi* a zdali by mohla mít nějaké dopady na hájené teze (přestože odkazuje k rámcovému zjištění, že se jedná o variantnost nikterak zásadní)
- i s ohledem na celkové filozofické ladění rozboru a argumentace by bylo vhodné věnovat více pozornosti filologické rovině věci, bez níž nelze myšlenkový obsah správně uchopit, a to zejména: a) zastavit se u jednotlivých klíčových pojmů, s nimiž se operuje a jejichž významy se porovnávají, a pečlivěji popsat jejich obecnou sémantiku, popř. se podívat na to, jak fungují i v jiných textech – zde možná leží klíč k některým nedořešeným problémům a kontradikcím, zde se také projevuje, byť na první pohled nepozorovaně, vliv tradice a „slovníkového“ čtení významů příslušných slov, i když nutno uznat, že v daleko menší míře a sofistikovaneji, než je průměr; b) podobně a s podobnými dopady, je podle mého nutné se v případech těžkých a obecně nejasných míst, která se ve vybraných pasážích vyskytují, vyrovnat pokud možno se *všemi* názory předchůdců (komentátoři staří i noví, překladatelé do čínštiny i západních jazyků), náležitě je zhodnotit a odůvodnit zvolené řešení, leckdy poměrně významně ovlivňující čtení celého textu – zde není možná se dovolávat vybraných existujících překladů, natožpak vycházet z vlastního, a přitom jen letmo komentovaného překladu (viz HFZ 20.5, 20.6, 20.23, 29.1); c) věnovat větší péči jednotě (či odůvodnění nejednoty) překladů téže pasáže, a to obecně ve všech situacích; někdy se překlad liší docela podstatně, aniž by bylo vysvětleno proč, popř. jaký na to má autorka názor, pramení-li to z odlišnosti kontextuálního zasazení v *Laozi* a *Hanfeizi*.

Jak již bylo řečeno, práce je výrazně nadstandardní; navrhuji ji tak hodnotit známkou „výborně“.

V Praze, 4. června 2013

Lukáš Zádrapa